

Catí autoritza la construcció de dos dipòsits de neu.

Tanmateix, de fet, el que més pot garantir-nos que, a la fi del segle XVI o al principi del XVII, el comerç de la neu s'ha estès per totes les comarques del Regne de València és que - en les Corts Valencianes celebrades en 1604 - es va crear un nou impost sobre barrets, naips i neu: "(...) que cada carrega de neu que entrara en la present ciutat i demes ciutats, viles y llocs del present Regne, y arrabals de aquelles, y de aquells, se hajan de pagar vint sous" (Mora d'Almenar, 1625).

La consolidació definitiva del comerç de la neu es produeix a partir del segle XVII, i assolix la seua màxima importància en el XVIII per decaure a la segona meitat del XIX. Dos fets seran fonamentals perquè es consolide el comerç de la neu:

a) les condicions climatològiques molt favorables,

b) l'ús terapèutic que les autoritats sanitàries i, per extensió, les municipals comencen a donar a la neu.

Respecte de les climatològiques, és un fet contrastat que, entre els segles XIV i XIX, es va produir un descens important de temperatures i que aquest període de 500-600 anys (fins a la fi del segle passat) sol ser conegut com "la petita edat del gel". Tenim diverses notícies que corroboren aquesta opinió, notícies que, d'una altra banda, serien impensables avui i que demostren el sudit descens de temperatures. Vegem: en el segle XVII, es registren 11 nevades a la ciutat de València, fins i tot, es congela el riu Túria. El riu Ebre es gela 2 vegades en el XVII. En el XVIII, el riu Ebre roman gelat almenys 15 dies entre 1788 i 1789. en el XIX, neva fins 9 vegades a la ciutat de Castelló.

És evident que aquesta climatologia, força més freda que l'actual, afavorirà la construcció de neveres en llocs on seria impensable emmagatzemar neu avui dia. Algunes neveres de la Vall d'Albaida que he pogut visitar estan situades per sota dels 400 m. Un 30% de les neveres de la Comunitat Valenciana estan construïdes per davall dels 800 m., per la qual cosa serien molts els anys en què no podríem emmagatzemar-hi ni un centímetre de neu; tanmateix,

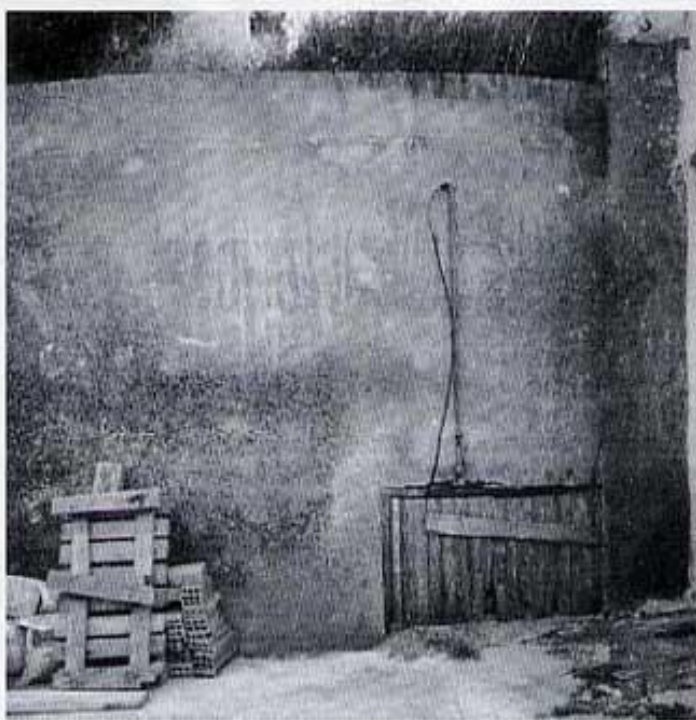
en els segles XVII i XIX, van abastar regularment de neu les seues poblacions i altres localitats del litoral veí. És indubtable que l'abundància de primeres matèries i la seua conservació fàcil va animar molts comerciants a emprendre aquest negoci prometedor, i els habitants de les àrees de la muntanya a procurar-se una font addicional d'ingressos en el seu entorn dur i hostil.

Quant a l'ús terapèutic recomanat que es fa de la neu, és inqüestionable que va contribuir a la seua difusió i ens atrevim a dir fins i tot que, darrere d'aquestes recomanacions, és possible que s'amagués l'hedonisme (per la part de les oligarquies municipals) de tenir l'oportunitat de beure fred. És sota aquestes recomanacions sanitàries quan s'autoritza la construcció de les neveres ja esmentades d'Ares (1571) i Catí (1590).

A la nostra província, hi ha bastans exemples documentats de l'ús i comerç de la neu amb fins terapèutics. Podem anomenar-ne alguns: a Nules, el Consell Municipal aprova comprar, en agost de 1640, mitja càrrega diària de neu per tal de combatre les febres. A Castelló, en el contracte d'arrendament de provisió de neu a la ciutat de 1637, s'acorda que es done gratuïtament a qui la demane per a un familiar malalt. A Castellfort, es reparteix debades entre els malalts de febre entre 1644 i 1645. L'any 1724, la vila d'Atzeneta del Maestrat acorda tenir neu per als malalts, i el mateix ocorre a Zorita en aqueixa època. És clar, per tant, que l'ús terapèutic de la neu contribuiria eficaçment a la popularització del seu consum.

D'aquesta manera, doncs, el consum de gel esdevé tan popular en el segle XVIII que, entre les classes populars els refrescs no falten en cap festa. La neu s'ha convertit en un producte tan necessari que, durant els segles XVIII i XIX, són les pròpies autoritats municipals les que s'encarreguen sia de l'organització de la provisió en les millors condicions de preu i servei, sia de construir neveres (en les localitats de l'interior) que asseguruen el proveïment del municipi.

En les comarques del nord de Castelló (els Ports, Tinença de Benifassà, Alt Maestrat, l'Alcaldén) o altres localitats

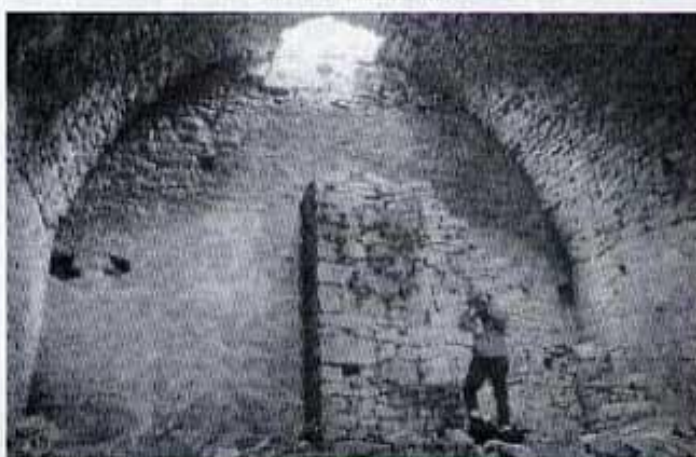
Antiga nevera de la Serra d'En Garcerrán. Avui dia convertida en dipòsit d'aigua

Antiga nevera de Vilafranca, terraplenada i convertida en jardí

Nevera vella de Catí

Nevera de la Font dels Regatxols